

Motion till riksdagen 2025/26:4084

av **Andreas Lennkvist Manriquez m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2025/26:222 Ersättningsregler med brottsoffret i fokus

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen avslår prop. 2025/26:222 i den del som handlar om att vårdnadshavares skadeståndsansvar för skador som deras barn orsakar genom brott, det s.k. principalansvaret, ska skärpas.

Regeringens förslag

Regeringen föreslår i sin proposition flera lagändringar i syfte att stärka brottsoffers ställning och minska skadeverkningarna av brott. Förslagen innebär bl.a. att brottsoffrets väg till att få brottsskadeersättning förenklas och förkortas. Brottsoffret ska kunna få sådan ersättning från Brottsoffermyndigheten med stöd av en dom på skadestånd, utan att först behöva vända sig till gärningspersonen. Frivillig betalning av brottsskadestånd föreslås också underlättas. Regeringen föreslår även att förbuden mot utmätning av vissa ersättningar begränsas för att i större utsträckning möjliggöra utmätning till förmån för brottsoffer. Vidare föreslås att vårdnadshavares skadeståndsansvar för skador som deras barn orsakar genom brott skärps. Regeringen föreslår även lagändringar i syfte att åstadkomma en mer rimlig och ändamålsenlig ordning för ersättning vid frihetsberövanden. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 september 2026.

Vänsterpartiets ställningstagande

Vänsterpartiet står huvudsakligen bakom regeringens förslag i propositionen. Vi har dock invändningar när det gäller förslaget om att utöka vårdnadshavares skadeståndsansvar.

Redan i dag gäller att barn kan bli skadeståndsansvariga för skador som de orsakar, med undantag för de allra yngsta. Skadeståndet ska dock bestämmas efter vad som är skäligt med hänsyn till bl.a. barnets ålder och utveckling, handlingens beskaffenhet, ansvarsförsäkring samt ekonomiska förhållanden (2 kap. 4 § skadeståndslagen). Som utgångspunkt anses barn över 15 år ha fullt skadeståndsansvar. Även vårdnadshavare kan bli ansvariga för skador som barnet orsakar om de uppsåtligt eller av oaktsamhet har brustit i sitt tillsynsansvar (2 kap. 1 § skadeståndslagen, 6 kap. 2 § föräldrabalken). Sedan 2010 gäller dessutom ett särskilt principalansvar för vårdnadshavare för skador som deras barn orsakar genom brott (3 kap. 5 § skadeståndslagen). Ansvaret gäller oberoende av egen oaktsamhet och omfattar personskada, sakskada, kränkning samt särskild anhörigersättning. För varje skadehändelse är ansvaret begränsat till en femtedel av prisbasbeloppet.

Regeringen föreslår i sin proposition att vårdnadshavares skadeståndsansvar för skador som deras barn orsakar genom brott, det s.k. principalansvaret, ska skärpas. Det belopp som ansvaret är begränsat till för varje skadehändelse ska höjas till en tredjedel av prisbasbeloppet, och ansvaret ska även omfatta ren förmögenhetsskada.

Utredningen SOU 2025:23 har däremot bedömt att det belopp som principalansvaret är begränsat till *inte* bör höjas. Utredningen hade dock fått direktiv om att lämna förslag på de författningsändringar som krävs för att skärpa vårdnadshavares skadeståndsansvar, oavsett ställningstagande i sak. Utredningen konstaterar att det huvudsakliga syftet bakom principalansvaret ligger i det angelägna att förebygga att barn och ungdomar begår brott. Utredningen gör bedömningen att det är tveksamt om ett skärpt principalansvar skulle öka föräldrars incitament eller förmåga att förebygga att barn begår brott, och därmed om det skulle minska ungdomskriminaliteten. Ekonomiskt sårbara vårdnadshavare drabbas särskilt hårt av ett solidariskt skadeståndsansvar, vilket kan motverka syftet med principalansvaret, enligt utredningen. Problemen blir särskilt stora om barnet begått flera brott eller upprepade gånger dömts till skadestånd. Studier visar dessutom att brottslighet är vanligare bland ungdomar från familjer med låg inkomst eller lågutbildade föräldrar, vilket innebär att ekonomiskt utsatta familjer riskerar att drabbas extra hårt. Om vårdnadshavare inte kan

betala skadeståndet kan det leda till betalningsanmärkningar och ytterligare ekonomiska svårigheter för familjen. Sådana negativa konsekvenser kan inte heller helt motverkas, exempelvis genom jämkning.

De flesta remissinstanserna, bland annat Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten, Sveriges advokatsamfund och Umeå tingsrätt, instämmer i utredningens bedömning att principalansvaret *inte* allmänt bör skärpas. Några av dem, bl.a. Lunds universitet (Juridiska fakultetsstyrelsen), Kristianstads tingsrätt och Åklagarmyndigheten, anser att det i stället bör övervägas att avskaffa principalansvaret. Det anser även Uppsala universitet (Juridiska fakulteten), som avstyrker en skärpning. De remissinstanser som ifrågasätter en skärpning av principalansvaret framhåller att det saknas stöd för att detta skulle få brottspreventiv verkan, och att det snarare kan få motsatt verkan eftersom det riskerar att drabba ekonomiskt utsatta föräldrar särskilt hårt.

Vänsterpartiet instämmer i utredningens bedömning och i remissinstansernas farhågor. Regeringen hänvisar i sin proposition till att forskning, som utredningen redogjort för, ger tydligt stöd för att barn och ungdomar är mindre benägna att begå brott om de har föräldrar som aktivt utövar kontroll, som har god kännedom om var barnet befinner sig och som utövar inflytande över vilka barnet umgås med och under vilka omständigheter. Föräldrarna spelar alltså en mycket viktig roll för att förebygga brottslighet hos sina barn och för att avbryta en eventuell ogynnsam utveckling. Enligt regeringen är det därför viktigt att se till att föräldrar i större utsträckning faktiskt tar ansvar för sina barn och försöker påverka dem i en gynnsam riktning (s.28, prop. 2025/26:222).

Vänsterpartiet delar uppfattningen att föräldrar har ett grundläggande ansvar för sina barn. Samtidigt finns det många situationer som ligger helt utanför föräldrarnas kontroll, inte minst när det gäller tonåringar. Föräldraansvar betyder inte att allt alltid blir rätt, ingen kan ha ständig insyn i allt som händer, särskilt inte i barns liv på sociala medier. Barn kan agera impulsivt, till exempel begå skadegörelse, oavsett hur engagerade deras föräldrar är. Att utvidga principalansvaret riskerar att belasta redan ekonomiskt utsatta vårdnadshavare på ett orimligt sätt, utan att varken stärka föräldraansvaret eller minska ungdomsbrottsligheten.

Riksdagen bör därför avslå regeringens förslag i den del som handlar om att utvidga vårdnadshavares principalansvar. Detta bör riksdagen besluta.

Andreas Lennkvist Manriquez (V)

Andrea Andersson Tay (V)

Ida Gabrielsson (V)

Ilona Szatmári Waldau (V)

Kajsa Fredholm (V)

Birger Lahti (V)

Malin Östh (V)